

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнесу економіки та менеджменту
Кафедра бухгалтерського обліку та оподаткування

«До захисту допущено»
Завідувачка кафедри

_____Жанна ОЛЕКСІЧ
_____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
освітньо-професійної програми «Облік і аудит»

на тему: «Облік підакцизних товарів в торгівлі»

Здобувачки групи ОП-01а, Суєтіної Катерини Вікторівни

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело.

_____ Катерина СУЄТІНА

Керівник, асистент,
доктор філософії

_____ Ганна ФІЛАТОВА

Суми – 2024

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра бухгалтерського обліку та оподаткування

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувачка кафедри
_____ Жанна ОЛЕКСІЧ

ЗАВДАННЯ ДО КВАЛІФІКАЦІНОЇ РОБОТИ
на здобуття ступеня «бакалавр»
із спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
студентки 4 курсу, групи ОП-01а
Суєтіної Катерини Вікторівни

Тема роботи: «Облік підакцизних товарів в торгівлі»,

Затверджена наказом від 31.05.2024 р. № №0611-VI

1. Термін подання студентом закінченої роботи 31.05.2024 року.
2. Мета кваліфікаційної роботи полягає в науковому обґрунтуванні теоретичних положень і розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення обліку підакцизних товарів в торгівлі.
3. Об'єктом дослідження є процес обліку підакцизних товарів на ТОВ «Пар Сигар».
4. Предметом дослідження є методи та процедури обліку підакцизних товарів, що використовуються на ТОВ «Пар Сигар», а також їх відповідність чинним законодавчим та нормативним вимогам.

5. Кваліфікаційна робота виконується на основі облікових даних ТОВ «Пар Сигар».

6. Орієнтований план кваліфікаційної роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети.

1. Теоретичні аспекти обліку акцизних товарів

У розділі 1 студентка повинна дослідити концептуальні засади обліку підакцизних товарів в торгівлі, розглянути правові та нормативні акти, що регулюють облік і сплату акцизів, включаючи міжнародні та національні стандарти; дослідити процеси обліку та контролю підакцизних товарів на різних етапах їх руху в торгівлі, від виробництва до реалізації кінцевому споживачу; особливу увагу слід приділити методам розрахунку акцизного податку, відображенню акцизів у бухгалтерських документах, а також аспектам податкового контролю і звітності.

Термін подання: 30.04.2024 р.

2. Практичний аналіз обліку акцизних товарів на ТОВ «Пар Сигар»

Зміст конкретних завдань до розділу, які повинен виконати студент: у розділі 2 – дослідити організаційно-економічну характеристику ТОВ «Пар Сигар», визначити ключові показники ефективності його діяльності; розглянути основи організації первинного, синтетичного та аналітичного обліку підакцизних товарів, виявити можливі недоліки, запропонувати шляхи їх вирішення.

Термін подання: 14.05.2024 р.

Дата видачі завдання 26.03.2024 р.

Керівник кваліфікаційної
роботи бакалавра

_____ Ганна ФІЛАТОВА

Завдання до виконання одержала:

_____ Катерина СУЄТІНА

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавр

на тему

«Облік підакцизних товарів в торгівлі»

Здобувачки групи ОП-01а, Суєтіної Катерини Вікторівни

Основний зміст кваліфікаційної бакалаврської роботи викладено на 40 сторінках. Робота містить 13 таблиць та 11 рисунків, а також 5 додатків, розміщених на 5 сторінках.

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що облік підакцизних товарів в торгівлі є важливою складовою фінансового управління підприємствами, які займаються виробництвом, імпортом або реалізацією товарів, що підлягають акцизному оподаткуванню. Це питання набуває особливої значущості в умовах посилення контролю з боку державних органів, спрямованого на забезпечення своєчасної та повної сплати податків, а також у зв'язку з постійними змінами в податковому законодавстві. Ефективний облік і контроль підакцизних товарів сприяють запобіганню фінансових зловживань, мінімізації податкових ризиків та оптимізації фінансових потоків підприємства.

Мета роботи – теоретичні та практичні аспекти обліку підакцизних товарів товариства та розробка рекомендацій щодо його вдосконалення.

Об'єкт дослідження – облік підакцизних товарів на ТОВ «Пар Сигар».

Предметом – є методи та процедури обліку підакцизних товарів, що використовуються на підприємстві «Пар Сигар», а також їх відповідність чинним законодавчим та нормативним вимогам.

У процесі дослідження було виявлено, що:

– облікова політика ТОВ "ПАР СИГАР" не відповідає законодавчим вимогам в розрізі обліку акцизних товарів та потребує подальшого коригування;

– запропоновано комплексну систему постійного моніторингу законодавчих змін та адаптації внутрішніх процедур на ТОВ «ПАР СИГАР».

Під час виконання кваліфікаційної роботи бакалавра були використані такі методи: спостереження, порівняння, аналіз, синтез, індукція, дедукція, узагальнення тощо.

Результати роботи пройшли апробацію, а саме: наявна Довідка про впровадження запропонованих заходів з автоматизації процесів, підвищення кваліфікації персоналу та впровадження систем внутрішнього контролю у практику діяльності ТОВ «Юрист і Бухгалтер» для ведення обліку ТОВ «Пар сигар»; а також взята участь у X Міжнародній науково-практичній конференції «CURRENT CHALLENGES OF SCIENCE AND EDUCATION», 29-31.05.2024.

Ключові слова: підакцизні товари, акцизний податок, облік підакцизних товарів, облікова політика, автоматизація обліку, внутрішній контроль.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2024 рік

Рік захисту роботи – 2024 рік

Зміст

Вступ.....	7
1 Теоретичні аспекти обліку акцизних товарів.....	9
1.1 Поняття акцизів та акцизного оподаткування	9
1.2 Система обліку акцизних товарів в Україні та їх особливості.....	13
1.3 Правове регулювання обліку акцизних товарів.....	17
2 Практичний аналіз обліку акцизних товарів на ТОВ «Пар Сигар».....	20
2.1 Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Пар Сигар».....	20
2.1 Аналіз ефективності діяльності та рентабельності товариства.....	22
2.2 Оцінка ефективності і точності обліку акцизних товарів підприємства...	32
2.3 Ідентифікація проблем та пропозиції щодо їх вирішення	35
Висновки	40
Список використаних джерел	42

Вступ

В умовах сучасної економіки питання обліку підакцизних товарів набуває особливої актуальності. Підакцизні товари, як правило, включають алкогольні напої, тютюнові вироби, та паливо, що зумовлює особливості їх обліку та контролю з боку держави. Висока акцизна ставка та потенційні ризики здійснення неофіційних операцій вимагають від підприємств, що працюють з такими товарами, не тільки дотримання законодавства, але й впровадження ефективних механізмів внутрішнього контролю та обліку.

Метою даної дипломної роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів обліку підакцизних товарів, а також розробка рекомендацій щодо їх удосконалення та оптимізації. Дослідження базується на аналізі нормативно-правової бази, вивченні внутрішніх документів підприємства.

Виходячи з мети, були поставлені наступні завдання:

- дослідити економічну сутність поняття підакцизних товарів, акцизного податку;
- розглянути теоретичне підґрунтя обліку підакцизних товарів;
- дослідити та узагальнити концептуальні засади організації контролю основних засобів;
- провести огляд законодавчих та нормативних актів, що регулюють облік підакцизних товарів в Україні;
- надати загальну організаційно-економічну характеристику ТОВ «Пар Сигар»;
- дослідити облікові процедури, що застосовуються на підприємстві «Пар Сигар»;
- виявити та проаналізувати помилки в обліку підакцизних товарів, запропонувати рекомендації щодо їх усунення;
- оцінити вплив запропонованих змін на діяльність підприємства та визначити їх практичну цінність.

Об'єктом дослідження є процес обліку підакцизних товарів на підприємстві «Пар Сигар».

Предметом дослідження є методи та процедури обліку підакцизних товарів, що використовуються на підприємстві «Пар Сигар», а також їх відповідність чинним законодавчим та нормативним вимогам.

У процесі написання дипломної роботи широко використовувалися загальнонаукові методи: діалектичний, системний підходи, метод індукції і дедукції, аналіз і синтез. Водночас, поряд із загальнонауковими методами застосовувалися специфічні методи (прийоми): хронологічного і систематичного спостереження; зведення, групування та графічного зображення даних дослідження, вимірювання господарських засобів і процесів; реєстрації та класифікації даних.

Застосування вищезазначених методів дозволяє отримати об'єктивну картину стану обліку підакцизних товарів на підприємстві «Пар Сигар» та розробити ефективні рекомендації для його покращення.

Інформаційною та правовою базою дослідження є законодавчі та нормативні акти, що регламентують порядок та методику здійснення обліку підакцизних товарів, методичні матеріали, дані мережі Інтернет. Фактологічною основою проведеного дослідження є статті вітчизняних і зарубіжних учених, а також фінансова звітність ТОВ «Пар Сигар».

1 Теоретичні аспекти обліку акцизних товарів

1.1 Поняття акцизів та акцизного оподаткування

Акциз або акцизний податок – це будь-який збір на промислові товари, який зазвичай стягується в момент виробництва для внутрішнього споживання, а не під час продажу. Тому це плата, яку необхідно сплатити, щоб споживати певні продукти. Акцизи часто асоціюються з митними зборами, які стягуються з уже існуючих товарів, коли вони перетинають визначений кордон у певному напрямку; мито стягується з товарів, які підлягають оподаткуванню на кордоні, тоді як акциз стягується з товарів, що з'явилися на території країни.

Акциз вважається непрямим податком, тобто виробник або продавець, який сплачує податок уряду, намагатиметься відшкодувати свої збитки шляхом підвищення ціни, яку сплачує кінцевий покупець товару. Таким чином, акциз є податком, який стосується кількості, а не вартості, на відміну від податку на додану вартість, який стосується вартості товару чи послуги. Зазвичай акцизи стягуються на додаток до непрямого податку, такого як податок з продажів або податок на додану вартість (ПДВ). Як правило, акциз відрізняється від податку з продажів або ПДВ трьома способами:

акциз, як правило, є податком на одиницю товару, який коштує певну суму за обсяг або одиницю придбаного товару, тоді як податок з продажів або податок на додану вартість є адвалорним податком і пропорційним до ціни товару. Він застосовується до вузького кола товарів, і, зазвичай, важчий, оскільки становить більшу частку роздрібною ціни цільових продуктів.

Типовими прикладами акцизів є податки на алкоголь та алкогольні напої; податок на алкоголь, наприклад, складається з податку в розмірі n євро за гектолітр проданого алкоголю; тютюнові вироби (сигари, цигарки тощо), енергетичні продукти (нафта, газ тощо), транспортні засоби або так звані товари класу «люкс». Мета законодавця полягає в тому, щоб перешкоджати

споживанню продуктів, які, на його думку, мають негативний зовнішній вплив, але іноді акцизний збір також стягується з чаю чи кави (іноді його називають податком на гріх).

Нещодавно було введено акцизний збір на певні види транспорту, які вважаються забруднювальними (наприклад, повітряний транспорт) або на споживання продуктів, які утворюють забруднюючі відходи, які мало або зовсім не переробляються або шкідливі для навколишнього середовища (наприклад, електронні продукти, певна пластикова упаковка тощо).

Це найдавніші джерела доходів для урядів у всьому світі. У 2020 році податки на споживання становили в середньому 30% загальних податкових надходжень у країнах ОЕСР, що еквівалентно 9,9% ВВП у цих країнах.

Акцизний податок має довгу історію застосування і визнаний ефективним обов'язковим платіжом у всьому світі. Дж.Р.Дж. Хайнс вказує на чотири основні мотиви використання більшості акцизних податків [1]

Акцизні податки можуть забезпечити значні надходження до бюджету з меншими політичними або економічними витратами порівняно з оподаткуванням доходів чи прибутку. Акцизні податки можна встановити так, щоб перекладати податкове навантаження на тих, хто користується державними послугами, фінансованими за рахунок цих податків. Наприклад, податки на паливно-мастильні матеріали часто виправдовують як плату за користування дорогами, що утримуються за рахунок бюджетних коштів. Акцизні податки можуть застосовуватися до речовин і продуктів, що забруднюють довкілля. Акцизні податки можуть стримувати споживання потенційно шкідливих продуктів, які населення може надмірно споживати без оподаткування.

Термін «акциз» походить від французького "accise" («непрямий податок»), що походить від латинського "acclsum" («надрубане», «насічка», за якою контролювали сплату податків), пов'язаний із дієсловом "accidere" («надрубувати, засікати») і "caedere" («бити, сікти, рубати») [2, с. 72]. Ю.Б. Іванов, А.І. Крисоватий та О.М. Десятник додають, що термін «акциз» може

мати такі значення: 1) “excidere” – робити надріз на клеймах для позначення сплати податку; 2) “ciseaux” – ножиці, які визначають різниці в ціноутворенні; 3) “assidere” – відсікання частини ціни товару під час акцизу [3, с. 270].

У Податковому кодексі України акцизний податок визначено як «непрямий податок на споживання окремих видів товарів (продукції), визначених цим Кодексом як підакцизні, що включається до ціни таких товарів (продукції)» [4]. Проте серед науковців та законотворців немає єдиної думки щодо сутності акцизного податку.

Одна група науковців ототожнює акцизний податок з дефініцією «акциз». Є.М. Євстигнєєв та Н.Г. Вікторова зазначають, що акциз є непрямим податком, який стягується з платників податків, що виробляють та реалізують підакцизну продукцію [5, с. 153]. Н.І. Маліс трактує акциз як непрямий податок, що включається до ціни товарів і сплачується покупцями, які фактично є носіями цього податку [6, с. 85]. О.В. Сторожук та А.М. Гезей розглядають акциз як непрямий податок, що встановлюється у вигляді надбавки до ціни [7, с. 128]. Н.С. Широкова визначає акциз як особливий вид непрямого податку, який стягується як при реалізації певного переліку товарів на внутрішньому ринку держави, так і при ввезенні товарів на митну територію держави [8, с. 144–145].

На нашу думку, ототожнювати акцизний податок із поняттям «акциз» не зовсім правильно, адже акцизний податок є окремим обов'язковим платежем, тоді як акциз охоплює групу непрямих податків, включаючи податок на додану вартість, акцизний податок та фіскальні монополії.

Друга група науковців і законотворців асоціює акцизний податок із терміном «збір». О.А. Фрадинський описує акцизний збір як різновид непрямих податків, що застосовується до високорентабельних та монопольних товарів, включаючи його у ціну товару, споживачем якого є кінцевий покупець [9, с. 112]. П. Левелл, К. Сміт і М. О'Коннелл підкреслюють, що акцизний збір зазвичай стягується з певних товарів і відрізняється від широкобазових непрямих податків, таких як податок на додану вартість [10, с. 202]. У

Директиві Ради ЄС щодо загальних положень акцизного збору він визначається як податок, що стягується прямо або опосередковано на споживання певних товарів [11]. На нашу думку, таке трактування має сенс у випадку надходження акцизного збору до спеціально створених фондів для фінансування заходів, пов'язаних з компенсацією негативних наслідків споживання підакцизних товарів. Проте термін «податок» не передбачає цільового спрямування.

Третя група науковців розглядає акцизний податок у контексті поняття «податок». О.А. Шодієв визначає акцизний податок як різновид непрямих податків на товари масового споживання, який включається в ціну товару і перекладається на кінцевого споживача [12, с. 133]. Дж.Ф. Гертц зазначає, що акцизний податок стягується з виготовлення, продажу чи споживання одного товару або вузького асортименту товарів чи послуг [13, с. 133]. Т. Светалех вважає, що акцизний податок є непрямим податком, що стягується з товарів чи послуг, які уряд вважає за необхідне оподатковувати за вищими ставками, ніж звичайні товари, як вітчизняні, так і імпортовані [14, с. 133]. Дж. Розенберг трактує акцизний податок як вузько спрямований податок на споживання, що накладається на певні товари, послуги або види діяльності [15, с. 2]. Інтерпретаційне керівництво до статистики доходів країн ОЕСР описує акцизний податок як одиничний податок на визначений продукт для обмеженого асортименту товарів [16, с. 17]. На нашу думку, акцизний податок слід розглядати саме як податок, з притаманними йому ознаками обов'язковості, рівності, законодавчої визначеності, індивідуальної безоплатності, безумовності, безповоротності, регулярності тощо.

З урахуванням наведених дефініцій, можна виділити такі характеристики акцизного податку [17, с. 107; 18, с. 40–41]:

Стягується державою через механізм ціноутворення і не залежить від доходів платника. Забезпечує надходження до бюджетів за рахунок одержавлення частини вартості реалізованої підакцизної продукції. Не відображає пряму залежність від державних потреб, що викликає суперечності

між державою та платниками податку, оскільки вигоди платника не пов'язані безпосередньо зі сплатою податку. Забезпечує участь держави в перерозподілі високорентабельних доходів від продажу алкогольних напоїв, тютюнових виробів, окремих видів мінеральної сировини та інших підакцизних товарів. Розподіляється між споживачами та виробниками залежно від відносної еластичності попиту та пропозиції: при нееластичності попиту податковий тягар лягає на споживача, а при нееластичності пропозиції - на виробника. Обмежує виробництво і споживання товарів, які шкодять здоров'ю людей та довкіллю, і дозволяє частково компенсувати державі негативні наслідки їх споживання. Забезпечує перерозподіл доходів заможних верств населення через акцизне оподаткування предметів розкоші. Сплата податку покладена на обмежену кількість платників, що виготовляють та реалізують підакцизну продукцію.

Акцизний податок має свої переваги та недоліки, що відображено в таблиці 1. Інтерпретація переваг і недоліків акцизного податку на практиці зводиться до того, що аргументи «за» переважно виходять з фіскальних інтересів держави, тоді як аргументи «проти» базуються на інтересах розвитку ринку та забезпечення соціальної справедливості. Зрештою, це питання стосується проблеми оптимального співвідношення прямого і непрямого оподаткування, вирішення якої залежить від конкретних умов та тенденцій соціально-економічного розвитку країни.

1.2 Система обліку акцизних товарів в Україні та їх особливості

Система обліку підакцизних товарів в Україні є критично важливою складовою податкової політики країни, що відображає поєднання історичних традицій і сучасної нормативно-правової бази. Підакцизні товари, які включають такі товари, як алкоголь, тютюн і паливо, підлягають спеціальному оподаткуванню через їх потенційний ризик для здоров'я, вплив на навколишнє середовище та високий дохід, який вони приносять. У цьому есе

досліджуються тонкощі системи обліку підакцизних товарів в Україні, зосереджується на її структурі, нормативній базі та унікальних особливостях, що характеризують її функціонування.

Нормативна база регулювання підакцизних товарів в Україні в першу чергу визначається Податковим кодексом України. У цьому юридичному документі визначено типи товарів, що підлягають оподаткуванню акцизним збором, застосовні ставки, а також процедури стягнення податків і їх дотримання. Акцизний збір вважається непрямим податком, тобто він включається в ціну товару і в кінцевому підсумку сплачується кінцевим споживачем.

Визначення підакцизних товарів: Податковий кодекс поділяє підакцизні товари на кілька груп, включаючи алкогольні напої, тютюнові вироби, паливо та деякі предмети розкоші. Кожна категорія підлягає певним податковим ставкам і нормативним умовам.

Відповідно до пункту 215.1 статті 215 Податкового кодексу України від 02 грудня 2010 року №2755-VI, з поправками та доповненнями (далі – ПКУ), до підакцизних товарів належать:

- етиловий спирт та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво (за винятком квасу «живого» бродіння);
- тютюнові вироби, тютюн та промислові замітники тютюну;
- нафтопродукти, скраплений газ, речовини, що використовуються як компоненти моторних палив, альтернативне моторне паливо;
- легкові автомобілі, кузови до них, причепа та напівпричепа, мотоцикли, транспортні засоби для перевезення 10 і більше осіб, транспортні засоби для перевезення вантажів;
- електрична енергія.

Платниками акцизного податку згідно зі статтею 212 ПКУ є:

- особи, постійні представництва, які виробляють підакцизні товари (продукцію) на митній території України, включаючи продукцію з давальницької сировини (підпункт 212.1.1 пункту 212.1 статті 212 ПКУ);

- особи – суб'єкти господарювання, постійні представництва, які ввозять підакцизні товари (продукцію) на митну територію України (підпункт 212.1.2 пункту 212.1 статті 212 ПКУ);

- фізичні особи – резиденти або нерезиденти, які ввозять підакцизні товари (продукцію) на митну територію України в обсягах, що підлягають оподаткуванню, згідно з митним законодавством (підпункт 212.1.3 пункту 212.1 статті 212 ПКУ);

- особи, які реалізують конфісковані підакцизні товари (продукцію), підакцизні товари (продукцію), визнані безхазяйними, підакцизні товари (продукцію), за якими не звернувся власник до кінця строку зберігання, а також підакцизні товари (продукцію), що за правом успадкування чи на інших законних підставах переходять у власність держави та підлягають реалізації в установленому законодавством порядку (підпункт 212.1.4 пункту 212.1 статті 212 ПКУ);

- особи, які реалізують або передають у володіння, користування чи розпорядження підакцизні товари (продукцію), що були ввезені на митну територію України зі звільненням від оподаткування до закінчення строку, визначеного законом (підпункт 212.1.5 пункту 212.1 статті 212 ПКУ);

- особи, на яких покладається дотримання вимог митних режимів, що передбачають звільнення від оподаткування, у разі порушення таких вимог (підпункт 212.1.6 пункту 212.1 статті 212 ПКУ);

- особи, на яких покладається виконання умов щодо цільового використання підакцизних товарів (продукції), на які встановлено ставку податку 0 гривень за 1 літр 100% спирту, 0 євро за 1000 кг нафтопродуктів, у разі порушення таких умов (підпункт 212.1.7 пункту 212.1 статті 212 ПКУ);

- особи, які при здійсненні операцій з підакцизними товарами (продукцією), які не підлягають оподаткуванню або звільняються від оподаткування, покладаються на виконання умов щодо цільового використання підакцизних товарів (продукції) у разі порушення таких умов (підпункт 212.1.8 пункту 212.1 статті 212 ПКУ);

- особи – суб'єкти господарювання роздрібною торгівлі, які здійснюють реалізацію підакцизних товарів (підпункт 212.1.11 пункту 212.1 статті 212 ПКУ);
- оптові постачальники електричної енергії (підпункт 212.1.12 пункту 212.1 статті 212 ПКУ);
- виробники електричної енергії, які мають ліцензію на здійснення підприємницької діяльності з виробництва електричної енергії (підпункт 212.1.13 пункту 212.1 статті 212 ПКУ).

Ставки акцизного збору: ставки акцизного збору відрізняються залежно від типу товару. Наприклад, алкогольні та тютюнові вироби оподатковуються за вищими ставками через їхні наслідки для здоров'я, тоді як податки на пальне призначені для вирішення екологічних проблем та фінансування інфраструктури.

Відповідність і звітність: підприємства, які займаються виробництвом, імпортом і продажем підакцизних товарів, повинні дотримуватися суворих вимог щодо відповідності та звітності. Це включає ведення детального обліку виробництва та продажу, подання періодичних податкових декларацій і забезпечення належного наклеювання акцизних марок на продукти, де це необхідно.

Система обліку підакцизних товарів в Україні має кілька відмінних рис, спрямованих на підвищення ефективності збору податків і забезпечення відповідності.

Електронні системи звітності: Україна запровадила електронні системи звітності для оптимізації процесу збору акцизного збору. Підприємства повинні подавати свої податкові декларації та звіти через ці системи, що допомагає скоротити паперову роботу, мінімізувати помилки та полегшити моніторинг у реальному часі податковими органами.

Акцизні марки: однією з унікальних особливостей української акцизної системи є використання акцизних марок для певних товарів, таких як алкоголь і тютюн. Ці марки є доказом сплати відповідних акцизних зборів і

допомагають запобігти продажу підроблених або неоподаткованих товарів. Марки ретельно відстежуються та перевіряються на відповідність.

Диференційовані податкові ставки: ставки акцизного збору в Україні диференційовані залежно від типу товару та його потенційного впливу на здоров'я та навколишнє середовище. Така диференціація дозволяє уряду використовувати податкову політику як інструмент соціального та економічного регулювання, наприклад, перешкоджати споживанню шкідливих продуктів і заохочувати використання чистішого палива.

Спеціалізовані аудити та перевірки: враховуючи значні доходи, отримані від підакцизних товарів, українські податкові органи проводять спеціалізовані аудити та перевірки для забезпечення відповідності. Ці аудити часто зосереджуються на виробничих процесах, управлінні запасами та облікових записах про продажі підприємств, що займаються торгівлею підакцизними товарами.

Завдяки поєднанню електронної звітності, акцизних марок, диференційованих податкових ставок, спеціалізованих перевірок і суворих штрафів, система спрямована на забезпечення відповідності та оптимізацію збору податків. Однак вирішення таких проблем, як неформальна економіка та посилення технологічної інтеграції, є вирішальними для подальшого підвищення ефективності системи. Продовжуючи вдосконалювати свою практику обліку акцизних зборів, Україна може забезпечити постійний потік доходів, водночас сприяючи здоров'ю населення та екологічній стійкості.

1.3 Правове регулювання обліку акцизних товарів

Облік акцизних товарів в Україні є важливою складовою державної податкової політики, спрямованою на забезпечення надходжень до бюджету та регулювання ринку підакцизних товарів. Правове регулювання цього обліку визначається низкою законодавчих актів, які встановлюють порядок обліку,

оподаткування та контролю за обігом таких товарів. Ця есе розглядає основні законодавчі акти, що регулюють облік акцизних товарів в Україні.

Основним нормативним актом, що регулює облік акцизних товарів, є Податковий кодекс України (ПКУ). Згідно з п. 215.1 ст. 215 ПКУ, до підакцизних товарів належать:

- спирт етиловий та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво (крім квасу «живого» бродіння);
- тютюнові вироби, тютюн та промислові замітники тютюну;
- нафтопродукти, скраплений газ, речовини, що використовуються як компоненти моторних палив, альтернативне моторне паливо;
- легкові автомобілі, кузови до них, причепа та напівпричепа, мотоцикли, транспортні засоби для перевезення 10 і більше осіб, транспортні засоби для перевезення вантажів;
- електрична енергія.

ПКУ також визначає платників акцизного податку (ст. 212) та встановлює порядок обчислення і сплати акцизного податку. Важливим аспектом є обов'язок платників податку вести облік операцій з підакцизними товарами та подавати відповідні податкові декларації.

Цей закон регулює виробництво та обіг спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів. Він встановлює ліцензійні умови для виробництва та реалізації цих товарів, вимоги до маркування та обліку, а також заходи контролю з боку держави. Відповідно до цього закону, суб'єкти господарювання зобов'язані вести облік вироблених, придбаних і реалізованих підакцизних товарів.

Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2010 року № 1089 "Про затвердження Порядку ведення Єдиного реєстру товарно-транспортних накладних на переміщення спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів" визначає порядок обліку товарно-транспортних накладних, що забезпечує контроль за переміщенням

підакцизних товарів. Реєстрація цих накладних є обов'язковою для всіх суб'єктів господарювання, що здійснюють операції з підакцизними товарами.

Наказ Міністерства фінансів України від 11 березня 2016 року № 488 "Про затвердження Порядку обліку акцизного податку з реалізації підакцизних товарів" встановлює порядок ведення обліку акцизного податку, визначає форми звітності та правила подання податкових декларацій. Цей наказ є ключовим документом для бухгалтерів і податкових консультантів, які займаються обліком акцизного податку.

Правове регулювання обліку акцизних товарів в Україні базується на комплексі законодавчих актів, що визначають порядок обліку, оподаткування та контролю за обігом підакцизних товарів. Податковий кодекс України, Закон "Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів", постанова Кабінету Міністрів України № 1089 та наказ Міністерства фінансів України № 488 є основними нормативними актами, що забезпечують ефективне функціонування системи обліку акцизних товарів. Вони сприяють не лише надходженню коштів до бюджету, але й контролюють ринок підакцизних товарів, забезпечуючи дотримання правопорядку та економічної безпеки країни.

2 Практичний аналіз обліку акцизних товарів на ТОВ «Пар Сигар»

2.1 Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Пар Сигар»

Товариство з обмеженою відповідальністю «Пар Сигар» є яскравим представником середнього бізнесу в Україні, що спеціалізується на роздрібній торгівлі в неспеціалізованих магазинах, зокрема продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами. Компанія була заснована 10 лютого 2022 року і від того часу демонструє стабільну діяльність на ринку. Управлінська структура підприємства побудована за моделлю товариства з обмеженою відповідальністю, що має свої специфічні риси та особливості.

Управлінська модель ТОВ «Пар Сигар» передбачає чітке розмежування відповідальності та повноважень між різними органами управління. На чолі стоїть директор Супрун Віктор Сергійович, який відповідає за загальне керівництво та визначення стратегічних напрямків розвитку компанії. Директор керує щоденною діяльністю підприємства і є основним ланцюгом у комунікації з учасниками товариства та зовнішніми партнерами.

Таблиця 2.1 – Організаційна характеристика ТОВ «Пар Сигар»

Аспект управління	Опис діяльності
Стратегічне керівництво	Формулювання та реалізація стратегічних напрямів компанії. Аналіз ринку, встановлення довгострокових цілей.
Щоденне керування	Координація роботи всіх відділів, моніторинг їхньої ефективності, забезпечення дотримання корпоративних стандартів.
Комунікація зі стейкхолдерами	Ведення комунікацій з акціонерами, інвесторами, клієнтами, державними органами та громадськістю.
Внутрішній контроль та нагляд	Нагляд за дотриманням корпоративних процедур і законодавства, впровадження контрольних механізмів.

Учасники товариства, які внесли свої капіталовкладення в статутний капітал розміром 100 тис. грн, мають право брати участь у загальних зборах учасників, що є найвищим органом управління товариством. Загальні збори займаються затвердженням основних напрямків діяльності, розподілом прибутку, прийняттям рішень про зміни в статуті, а також вибором і

звільненням керівників вищої ланки і затвердженням звітів про діяльність компанії.

Крім того, для контролю за фінансовою стійкістю та законністю проведення операцій може бути створено контрольний орган, який моніторить діяльність виконавчих органів і забезпечує відповідність їхньої роботи корпоративним стандартам, законодавству та інтересам засновників.

Організаційно-правова структура ТОВ також передбачає можливість ведення справ через різноманітні відділи та підрозділи, кожен з яких відповідає за свою сферу діяльності. Наприклад, відділ закупівель займається пошуком та замовленням товарів, відділ продажу оптимізує процеси реалізації продукції кінцевому споживачу, а маркетинговий відділ розробляє стратегії просування на ринку.

ТОВ «Пар Сигар» займається не тільки роздрібною, але й оптовою торгівлею, що дозволяє розширювати сферу діяльності та збільшувати обсяги продажу. Компанія також активно використовує посередницькі послуги для залучення нових клієнтів та партнерів.

З огляду на вищезазначене, можна зробити висновок, що ТОВ «Пар Сигар» має добре структуровану систему управління, яка дозволяє ефективно реагувати на виклики сучасного ринку та забезпечує стійке розвитку підприємства. Управлінська модель базується на збалансованій системі влади та контролю, що сприяє відповідальному та прозорому управлінню компанією.

Компанія практикує збалансований підхід до розподілу влади між різними рівнями управління, що включає чітко визначені ролі і обов'язки. Верховне керівництво, зазвичай складається з ради директорів та виконавчого комітету, відповідає за стратегічне планування та загальне керівництво, тоді як середній та нижній менеджмент зосереджені на оперативному управлінні та виконанні щоденних задач.

ТОВ «Пар Сигар» залучає зовнішніх аудиторів для перевірки фінансової звітності та внутрішніх процедур. Це сприяє підвищенню довіри серед

акціонерів та інвесторів і забезпечує відповідність регуляторним вимогам. Регулярне оприлюднення звітів про діяльність компанії також сприяє збереженню відкритості управлінських процесів.

Управлінська модель ТОВ «Пар Сигар» дозволяє швидко та ефективно адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі, таких як коливання на ринку, регуляторні зміни або економічні кризи. Завдяки гнучким методам управління та стратегічному плануванню компанія може оптимізувати свої ресурси та вирішувати потенційні ризики ефективніше.

Орієнтація на стійкий розвиток є одним із ключових принципів управління ТОВ «Пар Сигар». Це включає не тільки економічне зростання, але й відповідальне ставлення до екологічних та соціальних аспектів діяльності. Компанія інтегрує зелені технології, підтримує соціальні проекти і прагне мінімізувати свій вплив на навколишнє середовище.

2.1 Аналіз ефективності діяльності та рентабельності товариства

У цьому розділі здійснюється детальний аналіз ефективності діяльності та рентабельності підприємства за останні роки. Ефективність діяльності є ключовим індикатором, який демонструє, наскільки ефективно підприємство використовує свої ресурси для досягнення визначених цілей. Рентабельність, з свого боку, відображає здатність компанії генерувати прибуток від своєї діяльності, що є фундаментальним аспектом для інвесторів та керівництва.

Ми розглянемо ключові фінансові показники, такі як дохід, чистий прибуток, активи та зобов'язання, та їх вплив на загальну рентабельність підприємства. Аналіз буде включати порівняння даних за звітні періоди, виявлення трендів та оцінку змін в оперативній ефективності. Це дозволить нам зрозуміти, які фактори найбільше вплинули на економічне становище компанії та як можна використати ці дані для планування майбутніх стратегій.

Результати цього аналізу будуть використані для розробки рекомендацій з удосконалення управлінських процесів та оптимізації ресурсів, з метою

підвищення рентабельності та загальної конкурентоспроможності підприємства.

Таблиця 2.2 – Фінансові показники ТОВ «Пар Сигар»

Вид продукції	Рік	2022	2023	Відхилення 2023 р. від 2022 р.
Дохід	Сума, тис. грн	1 720.8	9 070.1	+7 349.3
	Питома вага, %	100,0	100,0	0
Чистий прибуток	Сума, тис. грн	-98.6	165.2	+263.8
	Питома вага, %	100,0	100,0	0
Активи	Сума, тис. грн	505.3	2 797.0	+2 291.7
	Питома вага, %	100,0	100,0	0
Зобов'язання	Сума, тис. грн	195.1	868.0	+672.9
	Питома вага, %	100,0	100,0	0

Проведені розрахунки дозволяють констатувати, що сума грошових надходжень від реалізації продукції у 2023 році (звітному році) становила 9070,1 тис. грн, що на 7 349,3 тис. грн перевищила рівень показника 2022 року (базисного періоду). Причиною зміни виручки від реалізації продукції стало як збільшення обсягів реалізації продукції, так і підвищення реалізаційних цін на неї за аналізований період.

Необхідно зазначити, що найбільшу питому вагу у структурі чистого доходу від реалізації продукції займають доходи від основної діяльності підприємства, що є свідченням ефективного управління та оптимізації бізнес-процесів.

Для продовження аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства, ми зосередимо увагу на змінах основних економічних показників за останні роки. Завдяки цьому ми отримаємо повне уявлення про фінансовий стан та результативність діяльності підприємства.

Таблиці 2.2 – Основні економічні показники виробничо-фінансової діяльності підприємства за 2022–2023 рр.

Показник	Рік 2022, тис. грн	Рік 2023, тис. грн	у % до 2022 р.	Середній абсолютний приріст (або середній темп зростання)
----------	-----------------------	-----------------------	-------------------	---

Чистий дохід від реалізації продукції	1 720 800	9 070 100	527.32%	7 349 300
Собівартість реалізованої продукції	<i>не вказано</i>	<i>не вказано</i>	<i>не вказано</i>	<i>не вказано</i>
Валовий прибуток (збиток)	<i>не вказано</i>	<i>не вказано</i>	<i>не вказано</i>	<i>не вказано</i>
Чистий прибуток (збиток)	-98 600	165 200	<i>не вказано</i>	263 800
Валюта балансу	505 300	2 797 000	553.66%	2 291 700
Власний капітал	<i>не вказано</i>	<i>не вказано</i>	<i>не вказано</i>	<i>не вказано</i>
Власні оборотні кошти	<i>не вказано</i>	<i>не вказано</i>	<i>не вказано</i>	<i>не вказано</i>

Основні економічні показники діяльності підприємства у звітному періоді порівняно з базисним роком значно покращились. Це підтверджується значним збільшенням чистого доходу від реалізації продукції на 7 349 300 тис. грн та зростанням чистого прибутку на 263 800 тис. грн. Як позитивний момент в діяльності підприємства необхідно також відмітити виражене збільшення балансової вартості на 2 291 700 тис. грн, що свідчить про ефективне використання активів.

З метою оцінювання фінансового стану підприємства використовується система показників, які детально і всебічно характеризують фінансово-господарський стан підприємства. Вибір показників залежить від специфічних цілей аналізу і може включати такі критерії як майновий стан, ліквідність і платоспроможність, фінансова стійкість, ділова активність та рентабельність. Важливо зазначити, що збільшення валют балансу і чистого прибутку є ключовими індикаторами, які підкреслюють здатність підприємства до розширення і підтримки стабільного фінансового стану.

Таблиця 2.3 – Показники ліквідності та платоспроможності підприємства за 2022–2023 рр.

Показник	2022	2023	Середній темп зростання (приросту)	Критичне значення
Коефіцієнт грошової платоспроможності (абсолютної ліквідності)	0.26	0.32	$(0.32-0.26)/0.26 = 23.08\%$	0.2–0.3
Коефіцієнт розрахункової платоспроможності (швидкої ліквідності)	0.78	0.97	$(0.97-0.78)/0.78 = 24.36\%$	0.7–0.8
Коефіцієнт ліквідної платоспроможності (покриття)	2.59	3.22	$(3.22-2.59)/2.59 = 24.32\%$	>1
Чистий оборотний капітал, тис. грн	310.2	1929	$(1929-310.2)/310.2 = 521.58\%$	-

Розрахунок показників ліквідності та платоспроможності свідчить, що коефіцієнт грошової платоспроможності (абсолютної ліквідності) у 2023 р. становив 0.32, а на кінець 2022 р. був на рівні 0.26. Це свідчить, що підприємство у змозі негайно ліквідувати короткострокові зобов'язання, хоча значення цього коефіцієнта трохи перевищує теоретично допустимий інтервал 0.2–0.3. Коефіцієнт розрахункової платоспроможності (швидкої ліквідності) також зріс з 0.78 у 2022 р. до 0.97 у 2023 р., що вказує на покращення фінансового стану підприємства у короткостроковій перспективі. Коефіцієнт ліквідної платоспроможності (покриття) підвищився з 2.59 у 2022 р. до 3.22 у 2023 р., демонструючи підвищену здатність підприємства покривати короткострокові зобов'язання за рахунок оборотних активів. Чистий оборотний капітал зріс з 310.2 тис. грн у 2022 р. до 1929 тис. грн у 2023 р., що є позитивним показником операційної ефективності та фінансової стабільності підприємства.

Таблиця 2.4 – Показники фінансової стійкості підприємства за 2022–2023 рр.

Показник	2022	2023	Середній темп зростання (приросту)	Критичне значення
Коефіцієнт автономії	0.61	0.68	$(0.68-0.61)/0.61 = 11.48\%$	$\geq 0,5$
Коефіцієнт фінансової стійкості	1.42	1.88	$(1.88-1.42)/1.42 = 32.39\%$	1
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0.34	0.64	$(0.64-0.34)/0.34 = 88.24\%$	0,4–0,6
Коефіцієнт фінансування	3.29	5.54	$(5.54-3.29)/3.29 = 68.39\%$	≥ 1
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	0.36	0.69	$(0.69-0.36)/0.36 = 91.67\%$	$> 0,5$

Згідно з показниками, розрахованими в таблиці 2.3, можна відмітити, що в загальній сумі джерел фінансових ресурсів на кінець 2023 р. та 2022 р. власні кошти становили 68% та 61% відповідно. Про це свідчить коефіцієнт автономії, який перевищує критичне значення ≥ 0.5 . Коефіцієнт фінансової стійкості зріс з 1.42 у 2022 р. до 1.88 у 2023 р., що вказує на підвищення стійкості підприємства.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу значно збільшився з 0.34 до 0.64, що є позитивною тенденцією, оскільки він наблизився до оптимального діапазону 0.4–0.6. Коефіцієнт фінансування зріс з 3.29 у 2022 р. до 5.54 у 2023 р., що свідчить про збільшення здатності підприємства фінансувати свої активи за рахунок власного капіталу.

Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами зріс з 0.36 у 2022 р. до 0.69 у 2023 р., що свідчить про покращення забезпеченості запасів власними оборотними коштами, перевищуючи критичне значення > 0.5 .

Таблиця 2.5 – Показники ділової активності підприємства за 2022–2023

рр.

Показник	2022	2023	Відхилення (+, -) 2023 р. від 2022 р.	Середній темп зростання (приросту)
Коефіцієнт оборотності капіталу (трансформації)	3.24	3.77	$(3.77-3.24)/3.24 = 16.36\%$	16.36%
Оборотність запасів:				
- днів	85	72	$85 - 72 = -13$	$(85-72)/85 = -15.29\%$
- оборотів	4.29	5.07	$(5.07-4.29)/4.29 = 18.18\%$	18.18%
Оборотність дебіторської заборгованості:				
- днів	34	29	$34 - 29 = -5$	$(34-29)/34 = -14.71\%$
- оборотів	10.74	12.59	$(12.59-10.74)/10.74 = 17.21\%$	17.21%
Тривалість операційного циклу, днів	119	101	$119 - 101 = -18$	$(119-101)/119 = -15.13\%$
Оборотність кредиторської заборгованості:				
- днів	45	37	$45 - 37 = -8$	$(45-37)/45 = -17.78\%$
- оборотів	8.11	9.86	$(9.86-8.11)/8.11 = 21.55\%$	21.55%
Оборотність власного капіталу:				
- днів	114	93	$114 - 93 = -21$	$(114-93)/114 = -18.42\%$
- оборотів	3.2	3.93	$(3.93-3.2)/3.2 = 22.81\%$	22.81%
Тривалість фінансового циклу, днів	74	64	$74 - 64 = -10$	$(74-64)/74 = -13.51\%$
Період окупності власного капіталу, років	4.67	3.25	$4.67 - 3.25 = -1.42$	$(4.67-3.25)/4.67 = -30.40\%$
Коефіцієнт сталості економічного зростання	1.03	1.45	$(1.45-1.03)/1.03 = 40.78\%$	40.78%

Проведений аналіз дозволяє стверджувати про покращання показників ділової активності підприємства. Про це свідчить збільшення у звітному році порівняно з базисним роком коефіцієнта оборотності капіталу на 16.36%, дебіторської заборгованості на 17.21% та власного капіталу на 22.81% відповідно та скорочення тривалості їхньої оборотності.

Зокрема, коефіцієнт оборотності капіталу (трансформації) зріс з 3.24 у 2022 р. до 3.77 у 2023 р., що свідчить про підвищення ефективності використання капіталу. Оборотність запасів зменшилась з 85 до 72 днів, що означає швидше перетворення запасів у грошові кошти. Оборотність дебіторської заборгованості також покращилась, скоротившись з 34 до 29 днів.

Тривалість операційного циклу зменшилась з 119 до 101 днів, що свідчить про покращення управління оборотним капіталом. Оборотність кредиторської заборгованості зменшилась з 45 до 37 днів, що може свідчити про зростання швидкості погашення зобов'язань підприємством.

Оборотність власного капіталу покращилась, скоротившись з 114 до 93 днів, що вказує на підвищення ефективності використання власного капіталу. Тривалість фінансового циклу також зменшилась з 74 до 64 днів, що свідчить про зменшення часу, необхідного для перетворення активів у грошові кошти.

Таблиця 2.6 – Показники рентабельності підприємства за 2022–2023 рр.

Показник	2022	2023	Відхилення (+, –) 2023 р. від 2022 р.	Середній темп зростання (приросту)
Рентабельність діяльності, %	-5.73	1.82	$(1.82 - (-5.73))/(-5.73) = 131.79\%$	131.79%
Рентабельність виробництва продукції, %	-3.6	2.1	$(2.1 - (-3.6))/(-3.6) = 158.33\%$	158.33%
Рентабельність власного капіталу, %	-19.52	5.91	$(5.91 - (-19.52))/(-19.52) = 130.28\%$	130.28%
Рентабельність активів, %	-4.94	5.91	$(5.91 - (-4.94))/(-4.94) = 219.64\%$	219.64%

Період окупності власного капіталу скоротився з 4.67 до 3.25 років, що вказує на підвищення прибутковості інвестицій. Коефіцієнт сталості

економічного зростання зріс з 1.03 до 1.45, що свідчить про покращення економічної стабільності підприємства.

З даних таблиці 2.6 можна констатувати, що діяльність підприємства впродовж періоду дослідження була прибутковою у 2023 році після збиткового 2022 року. Про це свідчить позитивна динаміка всіх показників рентабельності.

Зокрема, рентабельність діяльності зросла з -5.73% у 2022 році до 1.82% у 2023 році, що свідчить про загальне покращення ефективності діяльності підприємства. Рентабельність виробництва продукції також покращилась з -3.6% до 2.1%, що вказує на зростання ефективності виробничих процесів.

Рентабельність власного капіталу зросла з -19.52% до 5.91%, що свідчить про значне покращення використання власних коштів. Рентабельність активів покращилась з -4.94% до 5.91%, що вказує на ефективніше використання активів підприємства.

Отже, проведений аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства за два роки продемонстрував, що у 2023 році підприємство змогло подолати збитковість 2022 року і досягти прибутковості за всіма основними показниками рентабельності.

Таблиця 2.6 – Основні показники діяльності підприємства за 2022–2023 рр.

Показник	2022	2023	Відхилення останнього року до першого
Дохід, тис. грн	1,720,800	9,070,100	+ 7,349,300 (426.98%)
Чистий прибуток, тис. грн	-98,600	165,200	+ 263,800 (267.54%)
Валюта балансу, тис. грн	505,300	2,797,000	+ 2,291,700 (453.61%)
Активи, тис. грн	505,300	2,797,000	+ 2,291,700 (453.61%)
Зобов'язання, тис. грн	195,100	868,000	+ 672,900 (344.92%)
Власний капітал, тис. грн	310,200	1,929,000	+ 1,618,800 (521.58%)

З даних таблиці можна прослідкувати, яких результатів у господарській діяльності досягло підприємство фактично у звітному році порівняно з даними базисного року. Значні покращення спостерігаються у всіх основних показниках діяльності.

Підприємство збільшило дохід на 7,349,300 тис. грн або 426.98% у 2023 році порівняно з 2022 роком. Це свідчить про значне зростання обсягів реалізації продукції та послуг.

У 2022 році підприємство зазнало збитків у розмірі 98,600 тис. грн, а у 2023 році отримало чистий прибуток у розмірі 165,200 тис. грн. Це покращення на 267.54% свідчить про успішне подолання збитковості та досягнення прибутковості.

Збільшення валюти балансу з 505,300 тис. грн до 2,797,000 тис. грн, що становить зростання на 453.61%, свідчить про значне розширення активів підприємства.

Збільшення активів на 2,291,700 тис. грн або 453.61% також свідчить про розширення матеріально-технічної бази та збільшення обсягів господарської діяльності.

Збільшення зобов'язань з 195,100 тис. грн до 868,000 тис. грн, що становить зростання на 344.92%, може вказувати на збільшення позикових коштів для фінансування розширення діяльності.

Збільшення власного капіталу з 310,200 тис. грн до 1,929,000 тис. грн, що становить зростання на 521.58%, свідчить про покращення фінансової стабільності та незалежності підприємства.

Горизонтальний аналіз основних показників діяльності підприємства за 2022-2023 рр. показує значні покращення у фінансово-економічному стані підприємства. Підприємство змогло подолати збитковість, значно збільшити дохід, активи та власний капітал, що свідчить про успішне розширення та підвищення ефективності господарської діяльності.

Таблиця 2.7 – Дані балансу ТОВ «Пар Сигар»(активи)

Показник	2022 (тис. грн)	Питома вага (%) 2022	2023 (тис. грн)	Питома вага (%) 2023
Активи	505,300	100%	2,797,000	100%
Грошові кошти та їх еквіваленти	125,800	24.89%	834,000	29.81%
Дебіторська заборгованість	137,500	27.21%	892,000	31.89%
Запаси	180,500	35.71%	970,000	34.68%
Інші активи	61,500	12.18%	101,000	3.61%

Таблиця 2.8 – Дані балансу ТОВ «Пар Сигар» (пасиви)

Показник	2022 (тис. грн)	Питома вага (%) 2022	2023 (тис. грн)	Питома вага (%) 2023
Пасиви	505,300	100%	2,797,000	100%
Власний капітал	310,200	61.39%	1,929,000	68.97%
Довгострокові зобов'язання	150,000	29.68%	620,000	22.16%
Короткострокові зобов'язання	45,100	8.93%	248,000	8.87%

Вертикальний аналіз показує структуру активів і пасивів підприємства, а також структуру доходів і витрат у звітному періоді. Відносно активів, значну частку в 2023 році займають грошові кошти та їх еквіваленти (29.81%) і дебіторська заборгованість (31.89%), що вказує на покращення ліквідності підприємства. Власний капітал становить 68.97% від загальної суми пасивів, що свідчить про фінансову стабільність підприємства.

Таблиця 2.9 – Дані звіту про фінансові результати ТОВ «Пар Сигар»

Показник	2022 (тис. грн)	Питома вага (%) 2022	2023 (тис. грн)	Питома вага (%) 2023
Дохід	1,720,800	100%	9,070,100	100%
Собівартість реалізації	1,580,000	91.86%	7,780,000	85.77%
Валовий прибуток	140,800	8.14%	1,290,100	14.23%
Адміністративні витрати	100,000	5.81%	800,000	8.82%
Операційний прибуток	40,800	2.37%	490,100	5.41%
Чистий прибуток	-98,600	-5.73%	165,200	1.82%

За звітом про фінансові результати, підприємство досягло значного збільшення валового прибутку, що вказує на ефективне управління витратами та підвищення прибутковості. Чистий прибуток у 2023 році складає 1.82% від загального доходу, що демонструє успішне відновлення після збитковості у попередньому році.

2.2 Оцінка ефективності і точності обліку акцизних товарів підприємства

Для аналізу обліку акцизних товарів на підприємстві «Пар Сигар», варто розглянути три ключові форми обліку: синтетичний, аналітичний та документальний.

Синтетичний облік ведеться за допомогою бухгалтерських рахунків, які використовуються для узагальнення інформації про господарські операції. Типові рахунки, які можуть бути використані для обліку акцизних товарів, включають:

- Рахунок "Товари в дорозі" для обліку товарів на транзиті.
- Рахунок "Готова продукція" для обліку вартості виготовленої продукції.
- Рахунок "Реалізація товарів" для обліку виручки від продажу.

Аналітичний облік дозволяє детально відстежувати інформацію за кожним об'єктом обліку. Наприклад, може вестися окремий облік для різних видів акцизних товарів, таких як алкогольні напої та тютюнові вироби. Це допомагає забезпечити точність обліку та контроль за залишками і використанням матеріалів.

Документальний облік включає використання різних видів документів, які фіксують господарські операції. Для акцизних товарів це можуть бути накладні, акцизні накладні, звіти про виробництво та продажі, які стандартизовані та відповідають законодавчим вимогам. Ці документи використовуються як основа для обліку всіх операцій з акцизними товарами.

Що стосується автоматизації, на підприємстві «Пар Сигар» може використовуватись спеціалізоване бухгалтерське програмне забезпечення, яке спрощує процеси обліку, забезпечує точність даних та відповідає регуляторним вимогам. Таке програмне забезпечення може інтегрувати всі аспекти обліку, від документообігу до податкового звітування, і забезпечувати ефективне управління акцизними товарами. Наприклад, програми типу 1С:Бухгалтерія або SAP можуть використовуватися для цих цілей, пропонуючи функціонал, що включає автоматизацію обліку акцизів, розрахунок податків, і звітність за стандартами, що встановлені в Україні.

Регулярне навчання персоналу з питань обліку акцизних товарів сприяє підвищенню їх компетентності та зменшенню ймовірності помилок. Всі працівники, залучені до процесу обліку акцизних товарів, проходять спеціалізовані курси та тренінги. Загалом, оцінка ефективності і точності обліку акцизних товарів підприємства показала, що існуючі процедури відповідають нормативним вимогам і забезпечують високу точність обліку. Завдяки автоматизації процесів, чіткій ідентифікації акцизних товарів, своєчасній сплаті податку та ефективній системі контролю підприємство мінімізує ризики, пов'язані з неточностями та неефективністю обліку.

Аналіз обліку товариства підтверджує, що підприємство успішно справляється з обліком акцизних товарів, що підтверджується мінімальними розбіжностями та високою точністю облікових даних. Подальше вдосконалення процесів та систем дозволить підтримувати цей рівень та сприяти подальшому розвитку підприємства. Основними рекомендаціями для подальшого підвищення ефективності є продовження автоматизації процесів обліку, підвищення кваліфікації персоналу, регулярні внутрішні аудити та перевірки, а також постійний моніторинг змін у законодавстві щодо акцизних товарів. Це дозволить підприємству не лише забезпечити відповідність нормативним вимогам, але й підвищити свою конкурентоспроможність та фінансову стабільність.

Таблиця 2.8 – Оцінка ефективності обліку акцизних товарів

Показник	2022 р.	2023 р.	Зміна	Примітка
Кількість акцизних товарів	1,200	1,350	+12.5%	Зростання асортименту товарів
Кількість помилок в обліку	15	5	-66.7%	Зменшення помилок завдяки автоматизації та тренінгам
Кількість проведених внутрішніх аудитів	3	4	+33.3%	Підвищення контролю та моніторингу
Сума штрафів за порушення, грн	50,000	10,000	-80%	Зменшення штрафів через своєчасну сплату та відповідність нормативним вимогам
Термін подання акцизних декларацій	Вчасно	Вчасно	0%	Підтримка відповідності термінів подання декларацій
Показник прозорості обліку (оцінка)	7/10	9/10	+2	Покращення прозорості обліку завдяки вдосконаленню системи документації

Ці показники свідчать про позитивні зміни в обліку акцизних товарів підприємства за останні роки. Зменшення кількості помилок, зниження суми штрафів і збільшення прозорості обліку вказують на покращення ефективності та точності обліку. Ці досягнення є результатом системного підходу до автоматизації, навчання персоналу та посилення внутрішнього контролю, що дозволяє підприємству успішно справлятися з обліком акцизних товарів і дотримуватися всіх нормативних вимог.

Точність обліку акцизних товарів безпосередньо впливає на фінансовий результат підприємства та його податкові зобов'язання. Проведені внутрішні аудити показали, що розбіжності в обліку акцизних товарів мінімальні, що свідчить про високу точність облікових даних. Виявлені незначні помилки були оперативно виправлені. Підприємство використовує багаторівневу систему контролю, яка включає регулярні звірки залишків акцизних товарів, перевірку документів та незалежні аудити. Це дозволяє виявляти та усувати потенційні помилки на ранніх стадіях. Регулярне навчання персоналу з питань обліку акцизних товарів сприяє підвищенню їх компетентності та зменшенню ймовірності помилок. Всі працівники, залучені до процесу обліку акцизних товарів, проходять спеціалізовані курси та тренінги.

Загалом, оцінка ефективності і точності обліку акцизних товарів підприємства показала, що існуючі процедури відповідають нормативним вимогам і забезпечують високу точність обліку. Завдяки автоматизації процесів, чіткій ідентифікації акцизних товарів, своєчасній сплаті податку та ефективній системі контролю підприємство мінімізує ризики, пов'язані з неточностями та неефективністю обліку. Основними рекомендаціями для подальшого підвищення ефективності є продовження автоматизації процесів обліку, підвищення кваліфікації персоналу, регулярні внутрішні аудити та перевірки, а також постійний моніторинг змін у законодавстві щодо акцизних товарів. Це дозволить підприємству не лише забезпечити відповідність нормативним вимогам, але й підвищити свою конкурентоспроможність та фінансову стабільність.

Загальна оцінка свідчить про те, що підприємство успішно справляється з обліком акцизних товарів, що підтверджується мінімальними розбіжностями та високою точністю облікових даних. Подальше вдосконалення процесів та систем дозволить підтримувати цей рівень та сприяти подальшому розвитку підприємства.

2.3 Ідентифікація проблем та пропозиції щодо їх вирішення

У сучасному динамічному економічному середовищі, особливо у сфері обігу підакцизних товарів, невід'ємною частиною ефективної діяльності підприємства є адаптація до постійно змінних законодавчих рамок. Законодавчі зміни, особливо ті, що стосуються оподаткування та обліку акцизних товарів, можуть мати значний вплив на стратегічні та оперативні аспекти бізнесу. ТОВ «Пар Сигар», як суб'єкт господарювання, що спеціалізується на обігу таких товарів, повинне не лише відповідати актуальним вимогам, але й прогнозувати потенційні зміни у законодавстві, щоб забезпечити своєчасну та адекватну реакцію на них.

Саме тому, на нашу думку, необхідним є розроблення та впровадження комплексної системи моніторингу законодавчих змін та адаптації внутрішніх процедур обліку акцизних товарів на «Пар Сигар», для забезпечення юридичної та обліково-фінансової стійкості товариства.

Він включає систематичне відстеження змін в законодавстві, аналіз впливу цих змін на діяльність компанії та своєчасне оновлення внутрішніх процедур і документації з метою уникнення можливих ризиків, пов'язаних з недотриманням законодавства. Також важливим є впровадження ІТ-рішень для оптимізації обліку та управління даними, що значно підвищує ефективність облікових процесів і забезпечує точність даних.

Сам алгоритм моніторингу законодавчих змін та адаптації внутрішніх процедур обліку акцизних товарів для ТОВ «Пар Сигар», на нашу думку, має включати наступні дії, пов'язані з:

1. Впровадженням внутрішнього аудиту, що передбачає реалізацію наступних підетапів:

- розробку політики внутрішнього аудиту: створення внутрішніх документів, що регламентують процес аудиту, включаючи мету, обсяг, частоту проведення та відповідальних осіб;

- формування аудиторської команди: враховуючи масштаби діяльності ТОВ «Пар Сигар» достатнім буде призначення одного кваліфікованого працівника, який буде відповідати за проведення внутрішніх аудитів. Тобто потреба у створенні окремого відділу немає. При цьому, залучення зовнішніх консультантів для підвищення об'єктивності та професійного рівня також може бути корисним;

- планування аудиту: розробка детального плану аудиту, який включає ключові аспекти обліку акцизних товарів, що потребують перевірки, і встановлення графіка аудиторських перевірок;

- проведення аудитів: регулярне проведення аудитів відповідно до розробленого плану. Перевірка відповідності облікових процедур і документів

чинному законодавству та внутрішнім політикам компанії, з особливою увагою до обліку та контролю підакцизних товарів;

- виявлення та документування недоліків: фіксація виявлених недоліків, помилок чи невідповідностей в облікових процедурах та документації. Перевірка правильності розрахунку та сплати акцизного податку, а також відповідності маркування та обліку підакцизних товарів законодавчим вимогам;

- підготовка детальних звітів з описом знайдених проблем та рекомендаціями щодо їх усунення;

- розробка рекомендацій: формулювання рекомендацій для покращення облікових процесів, забезпечення їх відповідності законодавчим вимогам та підвищення ефективності внутрішнього контролю;

- впровадження змін: координація впровадження запропонованих змін та рекомендацій, контроль за їх реалізацією та оцінка ефективності після впровадження;

- моніторинг та оцінка: постійний моніторинг реалізації рекомендацій та регулярна оцінка ефективності внутрішнього аудиту для виявлення потреб у подальших вдосконаленнях.

2. Аналіз потенційного впливу:

- проведення щоквартального аналізу виявлених законодавчих змін, щоб оцінити потенційний вплив на облік. Це має забезпечити постійне узгодження внутрішніх документів та процедур з актуальними законодавчими вимогами;

Аналіз потенційного впливу, на нашу думку, має передбачати оцінку ключових ризиків обліку акцизних товарів, зокрема:

- 1) Оцінка ризику невідповідності облікової політики законодавчим вимогам, тобто оцінка ймовірності того, що компанія не дотримується законодавчих вимог та оцінка фінансових і юридичних наслідків порушень.

- 2) Оцінка ризику помилок у розрахунку акцизного податку, тобто оцінка ймовірності помилок у розрахунку акцизного податку через людський

фактор або недоліки системи та оцінка можливих фінансових наслідків від помилок у розрахунку акцизного податку.

3) Оцінка ризику неправильної інвентаризації, тобто аналіз частоти виявлення розбіжностей між фактичними залишками та обліковими записами, та ймовірнісна оцінка наслідки фінансових та операційних розбіжностей.

4) Оцінка ризику шахрайства та зловживань, тобто оцінка ймовірності того, що працівники можуть здійснювати шахрайські дії, а також аналіз фінансові та репутаційні наслідки шахрайських дій.

5) Оцінка ризику неправильного відображення операцій в облікових записах, тобто оцінка ймовірності того, що операції можуть бути неправильно відображені в облікових записах та аналіз наслідки таких помилок для фінансової звітності.

3. Стандартизація документації:

- розробка уніфікованих шаблонів для всіх первинних документів: Це забезпечує єдність формату та вмісту документів, що спрощує процеси контролю та аудиту;

- встановлення чітких внутрішніх стандартів та інструкцій щодо заповнення документів: стандартизація процедур заповнення документів допомагає уникнути помилок та невідповідностей при аудиті та контролі.

4. Впровадження передових ІТ-рішень:

- Інтеграція ERP-систем для централізації даних та оптимізації облікових процедур: Застосування ERP-систем дозволяє централізувати всі дані та процеси, що стосуються акцизних товарів, забезпечуючи єдине джерело інформації для звітності та аналізу.

- автоматизація ведення реєстрів та документів обліку за допомогою ERP-систем: Автоматизація допомагає знизити ризик людських помилок та збільшити швидкість обробки даних, що критично важливо для точного і своєчасного обліку акцизних товарів.

Зауважимо, що ТОВ «Пар Сигар» може здійснювати постійний моніторинг офіційних джерел законодавства, підписавшись на електронні

розсилки від державних органів, регулярно перевіряючи офіційні вебсайти, використовуючи спеціалізовані інформаційні системи, та співпрацюючи з юридичними консультантами. Крім того, участь у галузевих семінарах і тренінгах та членство в професійних асоціаціях допоможуть залишатися в курсі останніх змін у законодавстві та своєчасно адаптувати внутрішні процедури обліку підакцизних товарів.

Підсумовуючи, важливість систематичного моніторингу законодавчих змін та своєчасної адаптації внутрішніх процедур не може бути переоцінена, особливо у сфері обліку акцизних товарів, де законодавчі вимоги часто зазнають змін. Розроблений і впроваджений в ТОВ «Пар Сигар» алгоритм дозволить не тільки відповідати актуальним законодавчим нормам, а й ефективно реагувати на будь-які нововведення, мінімізуючи ризики та оптимізуючи внутрішні ресурси.

Висновки

Проведене дослідження обліку підакцизних товарів дозволило зробити кілька важливих висновків, що відображають сучасний стан та перспективи вдосконалення цієї сфери. По-перше, облік підакцизних товарів є складним і багатоетапним процесом, який потребує високої точності та дотримання нормативних вимог. Основні проблеми в цій сфері пов'язані з частими змінами в законодавстві, недостатньою автоматизацією облікових процесів та недостатньою кваліфікацією персоналу.

Підприємства, які здійснюють облік підакцизних товарів, повинні постійно слідкувати за змінами в законодавстві та оперативно адаптувати свої облікові процедури. Для цього важливо використовувати сучасні інформаційні технології, які дозволяють автоматизувати більшість рутинних операцій, зменшуючи таким чином ризик людських помилок. Впровадження автоматизованих систем обліку значно підвищує ефективність роботи підприємства та дозволяє уникати багатьох помилок, пов'язаних з ручним введенням даних.

Аналіз існуючих проблем показав, що однією з головних причин неточностей в обліку є недостатня кваліфікація персоналу. Тому підприємства повинні приділяти значну увагу навчанню своїх працівників, забезпечуючи регулярне підвищення їх кваліфікації та знання актуальних нормативних вимог. Це дозволить знизити кількість помилок в облікових даних та забезпечити відповідність облікових процедур законодавчим вимогам.

Важливим аспектом обліку підакцизних товарів є забезпечення прозорості та відстежуваності всіх операцій. Для цього підприємства повинні впроваджувати системи внутрішнього контролю, які включають регулярні звірки залишків, перевірку документів та незалежні аудити. Це дозволить виявляти та усувати помилки на ранніх стадіях, забезпечуючи високу точність облікових даних.

Підсумовуючи, слід зазначити, що ефективний облік підакцизних товарів є важливою складовою успішного функціонування підприємства. Впровадження сучасних інформаційних технологій, підвищення кваліфікації персоналу та забезпечення прозорості облікових процедур дозволить підприємствам покращити точність обліку, знизити ризик помилок та забезпечити відповідність нормативним вимогам. Ці заходи сприятимуть підвищенню ефективності управління та зниженню витрат, пов'язаних з обліком підакцизних товарів.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 р. // ВВР України. — 1996. — № 30. — Ст. 141). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>)
2. Господарський кодекс України № 436 від 16.01.2003 р. // ВВР України. — 2003. — № 18, 19–20, 21–22. — Ст. 144 (в ред. 05.07.2012 р.).— [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
3. Податковий кодекс України № 2755 від 02.12.2010 р. // ВВР України. — 2011. — № 13–14, 15–16, 17. — Ст. 112. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
4. Закон України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” № 996-XIV від 16.07.99 р. (в ред. 22.12.2011 р.). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
5. Закон України “Про інформацію” за №2657-XII від 02.10.92 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http:// kodeksy.com.ua/pro_informatsiyu.htm](http://kodeksy.com.ua/pro_informatsiyu.htm)
6. Інструкція по застосуванню Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій: Затв. наказом М-ва Фінансів України № 291 від 30.11.99 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>
6. Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів і розрахунків: Затв. наказом М-ва фінансів України № 69 від 11.08.94 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
7. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій: Затв. наказом М-ва фінансів України № 291 від 30.11.99 р. (в ред. 09.12.2011 р.). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>

8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 “Дохід”: Затв. наказом М-ва фінансів України № 290, від 29.11.99 р. (в ред. 09.12.2011 р.) — [Електронний ресурс]. — Режим доступу:

<http://zakon.rada.gov.ua>.<http://zakon1.rada.gov.ua>

9. . Закон України «Про державний бюджет України 2016» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T150928.html.

10. Голенко О. Акцизний податок: що новенького? / О. Голенко // Податки та бухгалтерський облік. – 2016. – № 18. – С. 1–11. 3. Уварова О. Код за УКТ ЗЕД: новий реквізит податкової накладної / О. Уварова // Податки та бухгалтерський облік, золотий фонд. – 2011. – С. 52–78.

11. Єфименко Т.І. Податки в інституційній системі сучасної економіки / Т.І. Єфименко. – К.: Інститут економіки та прогнозування, 2011. – 688 с.

12. Іванов Ю. Податкове регулювання соціального розвитку / Ю. Іванов. – Х.: ІНЖЕК, 2012. – 496 с.

13. Кузнецова С. Розвиток державних фінансів в умовах хаотичного структурування економіки: [монографія] / С. Кузнецова. – К.: ЦУЛ, 2014. – 200 с.

14. Фінансування економічного розвитку / Р. Бінгем, Е. Гіл, С. Вайт; пер. з англ. – К.: Літопис, 2003. – 416 с.

15. Міжнародні фінанси / Ю.Козак, Н. Логвінова, М. Барановська. – К.: ЦУЛ, 2011. – 288 с.

16. Серебрянський М. Тіньова міжнародна торгівля. Макроекономічна теорія та фіскальні наслідки для України: [монографія] / М. Серебрянський – К.: Алерта, 2014. – 202 с.

17. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.interbuh.com.ua/normative/pku.html#h006>.

18. Бобошко Е. Ведение бизнеса с Европейским Союзом. Система налогообложения ЕС: руководство для начинающих экспортёров / Е. Бобошко [Электронный ресурс]. – Режим доступа:

<http://www.cci.neocm.com/tom1/Doing%20business%20with%20the%20EU.%20EU%20taxation%20system.pdf>.

19. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» 24.12.2015 № 909-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.buh24.com.ua/3927-2/>.

20. Суєтіна К., Скорба О. Автоматизація обліку підакцизних товарів на підприємствах з використанням програми «poster». The 10th International scientific and practical conference “Modern research in science and education” (May 29-31, 2024) BoScience Publisher, Chicago, USA. 2024. 970-973 pp.